BIBLIOTEKARZ PODLASKI
3/2019 (XLIV)
<https://doi.org/10.36770/bp.212>
ISSN 1640-7806 (druk) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Jarosław Ławski*

Uniwersytet w Białymstoku

<https://orcid.org/0000-0002-1167-5041>

**Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wincenty Lutosławski
i literatura. Estetyczne koneksje - filozofia - recepcja”,
Białystok - Drozdowo, 11-12 października 2019 roku.
Sprawozdanie**

Pomysł zorganizowania konferencji naukowej poświęconej związkom z literaturą i kulturą XIX i XX wieku bodaj najwybitniejszego filozofa polskiego XIX stulecia, Wincentego Lutosławskiego (1863–1954), zrodził się w kręgu badaczy Młodej Polski z Uniwersytetu w Białymstoku. Prof. Jarosław Ławski zaproponował, by sesję na ten temat włączyć w cykl białostockich konferencji, których celem jest odczytanie zapoznanych wątków literatury modernistycznej: „Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje”¹. III Ogólnopolska Konferencja z tego cyklu „Wincenty Lutosławski i literatura. Estetyczne koneksje – filozofia – recepcja” obradowała w Białymstoku i Drozdowie koło Łomży w dniach 11 i 12 października 2019 roku. Konferencję przygotowały wspólnie następujące instytucje:

- Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”,
- Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku,
- Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ,

* Jarosław Ławski – prof. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód–Zachód” w Kolegium Literaturoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku. Autor monografii, m.in. *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia* (Białystok 2010); *Miłosz: „Kroniki” istnienia. Sylwy* (Białystok 2014).

¹ Dwie poprzednie Konferencje z tego cyklu to: „Ironia modernistów”, Białystok 12–13 V 2017; „Tadeusz Miciński i ludzie epoki”, Białystok 11–12 X 2018 r.

- Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku (Dział Naukowy),
- Muzeum Przyrody w Drozdowie.

Nad organizacją przedsięwzięcia jako imprezy cyklicznej czuwał Komitet Naukowy, złożony z przedstawicieli współorganizatorów całego cyklu „Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje”, to jest profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu w Białymstoku². Z kolei prace nad sesją o Lutosławskim wziął na swe barki Komitet Organizacyjny, któremu przewodniczyli: dr Marcin Bajko z Katedry Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” UwB, dr Urszula M. Pilch z Katedry Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ oraz Pani dyr. Anna Archacka z Muzeum Przyrody w Drozdowie³. Konferencja zgromadziła 21 badaczy z Polski, Hiszpanii, Niemiec, Ukrainy i Austrii, którzy podjęli następujące tematy:

- Wincenty Lutosławski jako pisarz, publicysta.
- Literatura w filozoficznym dziele Lutosławskiego, filozofia w jego eseistyce i publicystyce.
- Biograficzne meandry filozofa.
- Myśl filozoficzna Lutosławskiego na tle XIX i XX wieku.
- Autokreacje Lutosławskiego.
- Środowisko domowe i świat w życiu i dziele filozofa.

² W skład owego Komitetu Naukowego wchodzi: prof. Anna Czabanowska-Wróbel – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ, dr hab. Anna Janicka, prof. UwB – Wydział Filologiczny UwB, prof. dr hab. Dariusz Kulesza – Katedra Literatury Międzywojennej i Współczesnej UwB, prof. Jarosław Ławski – Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” UwB, prof. Gabriela Matuszek-Stec – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ, prof. Ryszard Nycz – Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Wydział Polonistyki UJ, prof. Magdalena Popiel – Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Wydział Polonistyki UJ, prof. Marian Stala – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ, dr hab. Piotr Stasiewicz – Wydział Filologiczny UwB, dr hab. Anna Wydrycka, prof. UwB – Wydział Filologiczny UwB.

³ W skład Komitetu Organizacyjnego weszli także: dr Łukasz Zabielski – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego (Dział Naukowy), dr Michał Siedlecki – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego (Dział Naukowy), mgr Danuta Niebrzydowska – Wydział Filologiczny UwB, dr Kamil K. Pilchiewicz – Uniwersytet w Białymstoku, Książnica Podlaska, mgr Natalia Szabołtas – Zakład Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych UwB, mgr Patryk Suchodolski – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego.

Otwarcie Konferencji. Na zdjęciu prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok).
Fot. Bogumiła Maleszewska-Oksztol (Książnica Podlaska)

- Elentua, Eleusis, Towarzystwo Kowali.
- Lutosławski wobec XIX- i XX-wiecznej nowoczesności.
- Miejsce kobiety i mężczyzny w imaginariusium i myśli Lutosławskiego.
- Lutosławski i sławni ludzie XIX i XX wieku.
- Recepcja dzieła filozofa z Drozdowa⁴.

Gości Konferencji powitali 11 X (piątek) w Sali Audytoryjnej Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego Pani Jolanta Gadek, Dyrektor tej placów-

⁴ Cyt. za: *Program Konferencji*, opr. D. Kukielko, M. Bajko, U. M. Pilch, opr. graf. H. Pilcicki, Białystok–Drozdowo 2019, s. 4.

Otwarcie Konferencji. Na zdjęciu od lewej: dr Marcin Bajko (UwB, Białystok),
dyr. Jolanta Gadek (KP, Białystok).

Fot. Bogumiła Maleszewska-Oksztol (Książnica Podlaska)

ki, a także prof. Jarosław Ławski, dziekan Wydziału Filologicznego UwB. Następnie o celach sesji zwięźle mówili dr Urszula M. Pilch (UJ) i dr Marcin Bajko (UwB). Uroczystego otwarcia Konferencji dokonała znakomita badaczka literatury Młodej Polski, edytorka dzieł Stanisława Przybyszewskiego, prof. Gabriela Matuszek-Stec z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Obrady trwające od godz. 9.00 aż do 18.30 miały charakter żywej, elitarnej, specjalistycznej dyskusji przedstawicieli różnych dyscyplin humanistycznych: filologów, filozofów i historyków. Dyskusje prowadzili: prof. Gabriela Matuszek-Stec (UJ), dr Marcin Bajko (UwB), dr hab. Hanna Ratuszna, prof. UMK (Toruń), dr hab. Elżbieta Flis-Czerniak, prof. UMCS (Lublin), dr hab. Jan Stanisław Ciechanowski (UW). Wymieńmy tematy kilku tylko z ponad dwudziestu referatów:

- dr hab. Hanna Ratuszna, prof. UMK (Toruń), *Wincenty Lutosławski – pesymizm i pesymiści*;
- dr hab. Elżbieta Flis-Czerniak (UMCS, Lublin), „Zaraza” *pozytywizmu. Dialog Wincentego Lutosławskiego z Bolesławem Prusem*;
- prof. dr hab. Zbigniew Chojnowski (UWM, Olsztyn), *Poezja w refleksji Wincentego Lutosławskiego*;

- mgr Irena Szewczenko (UwB, Białystok), *Lutosławski w Europie Wschodniej: Rosja, Ukraina*;
- dr Marlis Lami (Kraków/Wiedeń), *Guru i Mesjasz Wincenty Lutosławski. Rozwój potęgi woli przez psychofizyczne ćwiczenia, 1909*;
- mgr Jerzy Ziemacki (UW, Warszawa), *Droga myśli Wincentego Lutosławskiego a „odkrycie jaźni”*;
- dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), *Lutosławski o kobiecie*;
- dr Damian Makuch (UW, Warszawa), *Estetyka i etyka Lutosławskiego na tle odrodzenia polskiego idealizmu przełomu wieków*;
- dr hab. Cristina González Caizán (Laboratorium Sofia Casanova, Wydział „Artes Liberales” UW), *Nieznana korespondencja z lat 1896–1913 pomiędzy Wincentym Lutosławskim oraz hiszpańskim filozofem, pedagogiem i eseistą Francisco Ginerem de los Rios, twórcą Wolnego Instytutu Nauczania (Institucion Libre de Enseñanza)*.

Obrady piątkowe zakończyła długo celebrowana kolacja w Restauracji „Kawelin” (ul. Legionowa 10).

Kolejny dzień Konferencji miał charakter sesji wyjazdowej do Muzeum Przyrody w Drozdowie, instytucji pielęgnującej pamięć o rodzie Lutosławskich. Muzeum to już wkrótce zmieni chroniącą to dziedzictwo w czasach PRL-u nazwę na inną: Dwór Lutosławskich. Należy podkreślić gościnność, z jaką Dyrekcja i pracownicy Muzeum Przyrody przyjęli badaczy. Atmosfera, w jakiej odbywała się drozdowska część obrad, była serdeczna, niemal rodzinna. Gości przybyłych autobusem z Białegostoku oprowadzono najpierw po ogrodzie przylegającym do dworu. Uczestników powitała w progach placówki Pani Dyrektor Anna Archacka. Badacze zwiedzili dwór, ekspozycję, obejrzeni między innymi przewoźne biurko-walizkę Lutosławskiego, które udostępnił pracownicy Muzeum. Następnie zaczęła się część naukowa obrad. Miała ona trzyczęściowy charakter: wysłuchano wystąpienia dra Michała Siedleckiego z Książnicy Podlaskiej, które nie zmieściło się w programie obrad prowadzonych poprzedniego dnia w Białymstoku („*Metafizyka*” – *wokół głównych zagadnień systemu filozoficznego Wincentego Lutosławskiego*).

Po krótkiej przerwie odbyło się poprowadzone przez prof. Annę Janicką spotkanie ze specjalnym Gościem Konferencji, dr Hanną Liberą, prawniczką Wincentego Lutosławskiego. Dr Libera jest z wykształcenia magistrem polonistyki (absolwentka UAM w Poznaniu) oraz niemieckim doktorem

Drozdowo. Drugi dzień Konferencji.
Na zdjęciu dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska)

nauk medycznych, cenionym ginekologiem, chirurgiem pracującym w Essen w Niemczech⁵. Jak podkreślała, w rodzinie bardzo żywa jest pamięć nie tylko Wincentego Lutosławskiego, lecz również jego żony, hiszpańskiej pisarki Sofii Guadalupe Pérez Casanova (1861–1958), która przez małżeństwo z filozofem na całe życie związała się z Polską. Spotkanie miało charakter bardzo ciekawej, żywej rozmowy, w czasie której poruszono chociażby takie tematy, jak: droga życiowa dr Libery od polonistki do lekarza, twórczość jej męża, prof. Leszka Libery, autora głośnego *Utopka*⁶, związki rodu Lutosławskich z Hiszpanią od XIX do XXI wieku, stosunek różnych przedstawicieli rodziny do tradycji myśli endeckiej, Romana Dmowskiego (rozejście się z nim dróg Lutosławskiego), miejsce religii, muzyki, obyczaju w życiu Lutosławskich. Rozmowa z dr Liberą znajdzie się w publikacji pokonferencyjnej.

⁵ Jej rozprawa doktorska została wydana w Poznaniu: H. Z. Libera, *Bestimmung von Normwerten von Uterus und Ovarien in der Magnetrezonanztomographie in Abhängigkeit von Alter und Zyklusphase gesunder Probandinnen*, Poznań 2007.

⁶ *Utopkek* to pierwsza część trylogii napisanej przez Leszka Liberę po niemiecku. Dotychczas ukazały się po polsku dwie części: *Utopkek*, przeł. S. Lisiecka, Łódź 2018; *Buks Molenda. Powieść*, przeł. S. Lisiecka, Łódź 2019.

Po rozmowie przystąpiono do ostatniej naukowej części spotkania. Obrady poprowadził prof. Zbigniew Chojnowski (UWM, Olsztyn). Referaty wygłosili:

– Adiunkt Tomasz Szymański (Muzeum Przyrody w Drozdowie), *Lutosławscy. Zarys historii rodu ziemian, twórców kultury i ludzi idei*;

– dr hab. Jan Stanisław Ciechanowski (Laboratorium Sofia Casanova, Wydział „Artes Liberales” UW), *Hiszpański kontekst życia i twórczości Wincentego Lutosławskiego*;

– Kustosz Marcin Rydzewski (Muzeum Przyrody w Drozdowie), *Spuścizna materialna po Wincentym Lutosławskim w Drozdowie – inspiracja do miejscowych badań*.

Konferencję zamknęły wystąpienia byłej Dyrektorki Muzeum w Drozdowie Pani Stanisławy Chyl, dyr. Anny Archackiej i prof. Jarosława Ławskiego⁷. Ten ostatni zapowiedział wydanie w 2020 roku monografii pokonferencyjnej, a także zaproponował zorganizowanie w 2021 roku kolejnej, tym razem międzynarodowej konferencji poświęconej Wincentemu Lutosławskiemu i Sofii Casanovie, którą wsparłby Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku. Zgodnie uznano białostocko-drozdowskie spotkanie za bardzo udane.

Organizatorzy Konferencji zostali obdarowani przez Muzeum Przyrody najnowszą publikacją tej placówki, tomem Danuty i Aleksandra Wroniszewskich *Koniec świata Lutosławskich*⁸. Odnieśliśmy wszelako w czasie tych dwu dni wrażenie, iż ów „koniec” należy rozumieć li tylko w historycznym wymiarze, albowiem tradycja Wincentego Lutosławskiego i Sofii Casanovy okazała się wciąż żywa i pasjonująca.

⁷ Warto podkreślić, iż za sprawą mgra Dominika Sołowieja informacja o konferencji znalazła się na licznych forach internetowych, m.in.:

- https://www.facebook.com/klubczytelniczyExLibris/?modal=admin_todo_tour;
- <https://goingapp.pl/evt/2164557/wincenty-lutoslawski-i-literatura-konferencja-naukowa>;
- https://wzasiegu.pl/wydarzenie/wincenty-lutoslawski-i-literatura/?instance_id=13;
- <https://www.facebook.com/612970572236202/photos/a.613467615519831/1239084409624812/?type=3&theater>;
- <https://dominiksolowiej.pl/2019/10.07/wincenty-lutoslawski-i-literatura-iii-ogolnopolska-konferencja-naukowa>;
- <http://unikonferencje.pl/konferencja/10912-wincenty-lutoslawski-i-literatura>.

⁸ D. i A. Wroniszewscy, *Koniec świata Lutosławskich*, Drozdowo 2019, ss. 348. Wydawcą tomu jest Fundacja Sztuk i Dialogu, partnerem Muzeum Przyrody – Dwór Lutosławskich w Drozdowie, a współfinansowali edycję: Starostwo Powiatowe w Łomży, Urząd Miejski w Łomży i Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Druk: Libra-Print w Łomży.